

რეკომენდაციები, რომლებიც არ აისახა პარლამენტის 2024 წლის 27 ივნისის N4332-XIVმს-XXმპ დადგენილებაში „2023 წელს საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშის თაობაზე“		
	რეკომენდაცია	ადრესატი უწყება
1.	2024 წელს სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მონიტორინგის დეპარტამენტმა სისტემური შემოწმების ჩატარების გზით: ი უზრუნველყოს პენიტენციურ დაწესებულებებში ფსიქიკური პრობლემების მქონე პატიმრების დეესკალაციის ოთახებსა და სამართო (უსაფრთხო) საკნებში ხანგრძლივად მოთავსების, ხელბორკილების გამოყენების და ფსიქიატრიული დახმარების მიუწოდებლობის პრაქტიკის შესწავლა და თანმდევი რეაგირება, პატიმრების არასათანადო მოპყრობის პრევენციის მიზნით; ი უზრუნველყოს პენიტენციურ დაწესებულებებში დეესკალაციის ოთახებსა და სამართო (უსაფრთხო) საკნებში სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე, დასჯის მიზნით პატიმრების გადაყვანის პრაქტიკის შესწავლა და თანმდევი რეაგირება, პატიმრების არასათანადო მოპყრობის თავიდან ასაცილებლად	იუსტიციის მინისტრი
2.	2024 წელს, პენიტენციური დაწესებულებების დებულებებში შევიდეს ცვლილება და დეესკალაციის ოთახში ბრალდებული/მსჯავრდებულის მოთავსების მაქსიმალურ ვადად განისაზღვროს 24 საათი;	იუსტიციის მინისტრი
3.	2024 წელს ყველა პენიტენციურ დაწესებულებაში დაინერგოს ახალი და მრავალფეროვანი სარეაბილიტაციო აქტივობები, ასევე გაიზარდოს რესოციალიზაციის ღონისძიებებისა და მათში ჩართული მსჯავრდებულების რაოდენობა არანაკლებ 50%-ით	იუსტიციის მინისტრი
4.	2024 წელს, პენიტენციური დაწესებულებების დებულებებში შევიდეს ცვლილება და გაიწეროს, რომ დეესკალაციის ოთახსა და სამართო (უსაფრთხო) საკანში არასრულწლოვნის მოთავსება დაუშვებელია;	იუსტიციის მინისტრი
5.	პენიტენციური დაწესებულებების დებულებებში შევიდეს ცვლილება და ბრალდებულის/მსჯავრდებულის დეესკალაციის ოთახში მოთავსების პერიოდში პატიმარს მიეცეს სატელეფონო საუბრის შესაძლებლობა	იუსტიციის მინისტრი
6.	თემირლან მაჩალიკაშვილის სიცოცხლის ხელყოფის ფაქტზე დაიწყოს და ჩაატაროს ხელახალი ეფექტიანი გამოძიება	საქართველოს გენერალური პროკურორი და სპეციალური

		საგამოძიებო სამსახურის უფროსი
7.	გასაჯაროვდეს გენერალური პროკურორის 2022 წლის 4 ნოემბრის №211-გ ბრძანების ის ნაწილი, რომელიც არეგულირებს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ადრესატისთვის ფარული საგამოძიებო მოქმედებების შედეგების გაცნობის პროცედურას ან დარეგულირდეს ხსენებული პროცედურა ახალი საჯარო ნორმატიული აქტით	საქართველოს გენერალური პროკურორი
8.	„საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საპატრულო პოლიციის სამსახურის მიერ პატრულირების განხორციელების წესების შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე შსს-ს მინისტრის 2005 წლის 15 დეკემბრის №1310 ბრძანებით განისაზღვროს პატრულ-ინსპექტორების მოქალაქეებთან ურთიერთობის ვიდეოგადაღების ვალდებულება. ვიდეოგადაღების ვალდებულება დაწესდეს შემდეგ შემთხვევებში: პირის ვინაობის დადგენა; ზედაპირული შემოწმება და დათვალიერება; სპეციალური შემოწმება და დათვალიერება, პირის ან სატრანსპორტო საშუალების გადაადგილების ან ნივთის ფაქტობრივი ფლობის შეზღუდვა, პირის დაკავება;	შს მინისტრი
9.	პოლიციის ავტომანქანები ეტაპობრივად აღიჭურვოს ავტომანქანის შიდა და გარე პერიმეტრის ვიდეომეთვალყურეობის სისტემით;	შს მინისტრი
10.	ნორმატიული აქტით განისაზღვროს დაკავებული პირის პოლიციის ავტომანქანაში ყოფნის დროს უწყვეტი ვიდეოგადაღების ვალდებულება ავტომანქანის გარე და შიდა პერიმეტრის ვიდეოკამერით, ან მისი არარსებობის შემთხვევაში, სამხრე კამერით;	შს მინისტრი
11.	პოლიციის დეპარტამენტებში, სამმართველოებსა და განყოფილებებში გაიზარდოს ვიდეოკამერების რაოდენობა და დამონტაჟდეს ყველა იმ ადგილას, სადაც დაკავებულს და გასაუბრებაზე ნებაყოფლობით მიწვეულ პირს უწყვეტ ყოფნა	შს მინისტრი
12.	პოლიციის დაწესებულებებში დაინერგოს დაკავებულთა შესახებ ინფორმაციის შემცველი სტანდარტიზებული ფაილური დოკუმენტაციის/ჩანაწერების ელექტრონული წარმოება, სადაც დეტალურად და დროში სინქრონულად აღირიცხება დაკავებულ პირთან დაკავშირებული ყველა მოქმედება, მათ შორის, დაკავება, დაწესებულებაში შემოყვანა და გაყვანა, სხეულის დათვალიერება, დაკავებულის მიერ ადვოკატთან/ექიმთან/ოჯახთან დაკავშირების მოთხოვნა და მისი უზრუნველყოფა, დაკავებულის გათავისუფლების ან სხვაგან გადაყვანის ზუსტი დრო და მიზეზები, ზუსტი ინფორმაცია, თუ სად იმყოფებოდა პირი იმ პერიოდში, როდესაც დაკავებული იყო;	შს მინისტრი
13.	რეესტრის წარმოების გზით, უზრუნველყოს პოლიციის დეპარტამენტებში, სამმართველოებსა და განყოფილებებში მიყვანილი	შს მინისტრი

	ყველა პირის აღრიცხვა, მათი სტატუსის, შენობაში შეყვანისა და გამოყვანის დროის მითითებით	
14.	გენერალურმა ინსპექციამ შეისწავლოს მოწმედ დაბარებული პირებისთვის დე ფაქტო თავისუფლების შეზღუდვის და შემდგომ დაკავების პრაქტიკა და მიიღოს შესაბამისი ზომები ამ პრაქტიკის აღმოსაფხვრელად	შს მინისტრი
15.	შემუშავდეს და დამტკიცდეს დაზიანების დოკუმენტირების ფორმა, რომელსაც შეავსებს საქართველოს ესკორტის ექიმი, თუ წამებისა და არასათანადო მოპყრობის შესახებ თავად დასაბრუნებელი პირი განაცხადებს ან ექიმს წარმოეშობა ეჭვი ასეთი მოპყრობის შესახებ; ასევე, განისაზღვროს ექიმის მიერ შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს ინფორმირების წესი	შს მინისტრი
16.	2023 წელს ნორმატიულ დონეზე განისაზღვროს სპეციალურ ოპერაციაში მონაწილე სამართალდამცავთა მიერ სამხრე ვიდეოკამერის გამოყენების ვალდებულება და სპეციალური ოპერაციისას სამხრე კამერის გამოყენების წესი	შს მინისტრი
17.	სამხრე კამერებით აღიჭურვოს სპეციალურ ოპერაციებში მონაწილე ყველა სამართალდამცავი	შს მინისტრი
18.	შეკრებების, მანიფესტაციებისა და სხვა მნიშვნელოვანი მოვლენების წინ (მაგ.: არჩევნები, საპროტესტო აქციები ან დიდი სპორტული ღონისძიებები) ჩატარდეს შეხვედრები ჟურნალისტებსა და სამართალდამცველი ორგანოების წარმომადგენლებს შორის, რათა განიხილონ უსაფრთხოების საკითხები და ერთობლივად შეთანხმდნენ უსაფრთხოების პროტოკოლებზე	შს მინისტრი
19.	სსიპ საზოგადოებრივი უსაფრთხოების მართვის ცენტრის, „112“, მიერ სავარაუდო ძალადობის შესახებ შეტყობინებათა სტატისტიკის წარმოებისას, არასრულწლოვანთა მიმართ ძალადობის დანაშაულები გამოიყოს და ცალკე აღირიცხოს ძალადობის ფორმების მიხედვით	შს მინისტრი
20.	გამოძიების დაწყების შესახებ სტატისტიკის წარმოებისას, ცალკე აღირიცხოს ბავშვთა მიმართ ძალადობის საქმეები, მათ შორის, ის შემთხვევები, სადაც მუხლის დისპოზიცია დანაშაულის ჩადენას ითვალისწინებს არასრულწლოვანთან ერთად სხვა პირების მიმართაც, დაჯგუფდეს მსხვერპლის სტატუსის მიხედვით და არ მოექცეს ერთ კლასიფიკაციაში	შს მინისტრი
21.	პროგრამული უზრუნველყოფის მეშვეობით, დაამუშაოს საქართველოში შემოსვლაზე უარის თქმის შესახებ სტატისტიკური მონაცემები და მიუთითოს ქვეყანაში შემოსვლაზე უარის თქმის კონკრეტული სამართლებრივი საფუძველი	შს მინისტრი
22.	აწარმოოს სტატისტიკა თბილისის, ქუთაისისა და ბათუმის საერთაშორისო აეროპორტებში უკან გაბრუნებამდე, სპეციალური შეჩერების/დაკავების ოთახებში ერთ დღეზე მეტი ვადით მოთავსებული უცხოელების რაოდენობისა და მათი მოთავსების ხანგრძლივობის შესახებ	შს მინისტრი

23.	გეოლოგიური დასკვნის ადრესატებს მიეთითოთ პრევენციული ღონისძიებების გატარების შემთხვევაში მათთვის ინფორმაციის მიწოდების საჭიროებაზე	სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოსა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო
24.	საქართველოს მთავრობამ შეიმუშაოს სამოქმედო გეგმა, რომელიც მიზნად დაისახავს პატიმრების რაოდენობის შემცირებას და ამ პროცესში გაითვალისწინოს როგორც ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის № R (99) 22 რეკომენდაციები ციხის გადატვირთულობისა და ციხის მოსახლეობის ზრდასთან დაკავშირებით, ასევე ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის, გენერალური დირექტორის მიერ მომზადებული PC-CP (2015) 6 rev 7 დოკუმენტი ციხის გადატვირთულობის შესახებ	საქართველოს მთავრობა
25.	მონიტორინგის პროცესის დახვეწისა და ინკლუზიური განათლების ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით, უზრუნველყოს სკოლების (მათ შორის, რესურსსკოლების) მიერ ინკლუზიურ განათლებაზე განხორციელებული შიდა მონიტორინგის დასკვნებზე უკუკავშირის მიწოდება	განათლების მინისტრი
26.	ადგილობრივ თვითმმართველობებთან თანამშრომლობით, ეროვნული უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებული რეგიონების მუნიციპალიტეტებსა და სოფლებში ხელი შეუწყოს, მათ შორის, ტექნიკურად და ლოჯისტიკურად დაუჭიროს მხარი კულტურის სახლების/კულტურის ცენტრების ფარგლებში განხორციელებულ სასწავლო-საგანმანათლებლო ღონისძიებებს	განათლების მინისტრი
27.	სასკოლო სახელმძღვანელოების მაკეტების შინაარსობრივი რეცენზირების პროცესში, საჩივრების განხილვის მიზნით შექმნილი სააპელაციო კომისიის ერთერთ წევრად, გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილებით, განისაზღვროს ადამიანის უფლებათა სფეროში მუშაობის გამოცდილების მქონე ექსპერტი	განათლების მინისტრი
28.	სასკოლო სახელმძღვანელოების მაკეტების შინაარსობრივი რეცენზირების პროცესში, უზრუნველყოს საჩივრების განხილვის მიზნით შექმნილი სააპელაციო კომისიის მიერ გადაწყვეტილებების დასაბუთება, რაც, მათ შორის, მოიაზრებს კომისიის მიერ სხდომაზე მოწვეული პირის, ან პირების პოზიციის გადაწყვეტილებაში აღწერასა და მათზე დასკვნების დასაბუთებასაც	განათლების მინისტრი
29.	რელიგიური დანიშნულების შენობა-ნაგებობის სამშენებლო ნებართვის გაცემის მიზნით, ადმინისტრაციული წარმოების დროს აღმოფხვრას	გარდაბნის მუნიციპალიტეტის მერია

	განმცხადებლისთვის სსიპ რელიგიის საკითხთა სააგენტოს პოზიციის წარდგენის მოთხოვნის უკანონო პრაქტიკა.	
30.	საქართველოს საერთო სასამართლოებში საქმეთა ავტომატურად, ელექტრონული სისტემის მეშვეობით განაწილების წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2017 წლის 1 მაისის №1/56 გადაწყვეტილება შეიცვალოს იმგვარად, რომ სააპელაციო და უზენაეს სასამართლოებში კოლეგიური შემადგენლობის პირობებში საქმის განხილვისას, კოლეგიის სამივე წევრი შეირჩეს შემთხვევითობის პრინციპის საფუძველზე	საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო
31.	გაუქმდეს „საქართველოს საერთო სასამართლოებში საქმეთა ავტომატურად, ელექტრონული სისტემის მეშვეობით განაწილების წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს 2017 წლის 1 მაისის №1/56 გადაწყვეტილების მე-5 მუხლის მე-6, მე-7 და მე-8 პუნქტები	საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო
32.	პერსონალურ მონაცემთა სტანდარტების დაცვით გამოაქვეყნოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს დამოუკიდებელი ინსპექტორის მიერ მომზადებული დასკვნები	საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო
33.	აწარმოოს სტატისტიკა საჯარო სამსახურში დასაქმებული ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთა რაოდენობის შესახებ, სტატისტიკის წარმოების მეთოდოლოგიაში გაითვალისწინოს თვითიდენტიფიკაციის, ნებაყოფლობითობის და ანონიმურობის პრინციპები	საჯარო სამსახურის ბიურო
34.	ზედამხედველობა გაუწიოს ადმინისტრაციული ორგანოების მხრიდან „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლით გათვალისწინებული უწყებრივი ადაპტირების/უნივერსალური დიზაინის უზრუნველყოფის სამოქმედო გეგმების შემუშავებისა და მათი განხორციელების პროცესს	საქართველოს მთავრობა
35.	2024-2025 სასწავლო წლისთვის გაიზარდოს ერთიანი ეროვნული გამოცდების მხოლოდ ზოგადი უნარების აზერბაიჯანულენოვანი და სომხურენოვანი ტესტების, ასევე ოსური ენის ტესტის შედეგების საფუძველზე ჩარიცხულ სტუდენტთა სახელმწიფო სასწავლო გრანტით დასაფინანსებლად გამოყოფილი თანხა	საქართველოს მთავრობა
36.	ადმასრულებელი ხელისუფლების დონეზე შეიქმნას ეფექტიანი ინსტიტუციონალიზებული საკონსულტაციო მექანიზმები უმცირესობებისთვის	საქართველოს მთავრობა
37.	მიიღოს სამართლებრივი აქტი, რომლითაც განისაზღვრება ადმასრულებელი ხელისუფლების მიერ საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებულ ეთნიკურ უმცირესობათა საბჭოსთან კონსულტაციის ვალდებულება ისეთი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, რომლებიც, შესაძლოა, ეროვნული უმცირესობების	საქართველოს მთავრობა

	უფლებების დაცვასა და სამოქალაქო ინტეგრაციაზე ახდენდეს გავლენას	
38.	შემუშავდეს გრძელვადიანი გეგმა კონფლიქტის გამოცდილების მქონე მუნიციპალიტეტებში ინტერეთნიკური კონფლიქტების თავიდან ასაცილებლად და თემთა შორის დიალოგის გასაძლიერებლად	საქართველოს მთავრობა
39.	მსჯავრდებულთა საშიშროების რისკების შეფასების კატეგორიის საქმის სრულყოფილი შეფასების მიზნით, მოწმის სახით დაკითხოს მსჯავრდებულთა რისკების შეფასების გუნდის წევრები.	საერთო სასამართლოები
40.	კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების განხორციელების დროს, დაიცვან უფლებადამცველთა საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტები. მათ შორის, თავი შეიკავონ უფლებადამცველთა დისკრედიტაციის კამპანიაში ჩართვისგან და ხელი შეუწყონ მათ საქმიანობას. ამასთანავე, უზრუნველყონ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების არსებითი ჩართულობა	თანამდებობის პირები
41.	აღრიცხოს საბჭოთა რეჟიმის მიერ საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის მიყენებული ზიანისა და ჩამორთმეული ქონების ოდენობა	საქართველოს მთავრობა
42.	შემუშავდეს ერთიანი საკომუნიკაციო სტრატეგია ბავშვობის ასაკში ქორწინებისა და მისი თანმდევი დანაშაულების თავიდან ასარიდებლად	საქართველოს მთავრობა
43.	სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მყოფი ქალებისთვის სხვა გინეკოლოგიური/რეპროდუქციული სერვისის მსგავსად, აბორტის სერვისის მიწოდება გახდეს უფასო	სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრი
44.	შეიმუშაოს ცვლილებების პროექტი, რომელიც შესაძლებელს გახდის „მსჯავრდებულის მიერ აკადემიური უმაღლესი განათლების მიღების წესის დამტკიცების შესახებ“ 2022 წლის 6 სექტემბრის ბრძანებით №864-№100/ნ გათვალისწინებული სოციალური პროგრამის მოქმედების კორესპონდენციულ სწავლებაში ჩართულ სტუდენტ მსჯავრდებულებზე გავრცელებას	იუსტიციის მინისტრი